

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Волчкова Л. В.

IV курсу факультету педагогіки та психології

Прибора Т.О., кандидат педагогічних наук

Кіровоградський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка

місто Кропивницький

Україна

***Анотація.** У статті на основі аналізу вітчизняної і зарубіжної педагогічної літератури розглянуто поняття медіаосвіти. Розглянуто особливості впровадження елементів медіа освіти українськими педагогами у навчально-виховний процес початкової школи.*

***Ключові слова:** медіаосвіта, медіаграмотність, навчально-виховний процес початкової школи.*

***Annotation.** The article deals with the determination of the notion of media education made through the analysis of native and foreign works on education. There are distinguished the peculiarities of application of elements of media education in the educational process at elementary school by the Ukrainian educators.*

***Keywords:** media education, media literacy, educational process, elementary school.*

***Актуальність статті.** Розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші*

гаджети. На взаємодію з різноманітними медіа (книги, преса, радіо, кіно, телебачення, інтернет) припадає все вагоміша частка вільного часу громадян України, чим зумовлюється значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей. Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання. Відтак постає гостра потреба в розвитку медіа-освіти, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіа-насилюства і медіа-маніпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіа-залежностей.

Проблема медіакультури стала предметом наукової уваги Н. Кирилової, Л. Мастермана, М. Скиби, О. Сергєєвої та ін.

Значення медіаосвіти для становлення особистості аналізували О. Бурім, І. Задорожна, Л. Зазнобіна, Т. Кузнецова, А. Литвин, О. Федоров та ін.

Мета статті полягає у дослідженні сучасних поглядів на вплив медіа простору на якість освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Ключове значення у становленні та розвитку медіаосвіти відіграє ЮНЕСКО. Саме тут вперше термін «медіаосвіта» було вжито – на спільному засіданні Сектора інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення на початку 1970-х років.

Прийнято вважати, що першу навчальну програму з медіаосвіти розробив М. МакЛюен у 1959 р., і вже в 1960-х роках активне застосування медіаосвіти в навчальному процесі почалося у Англії, Канаді, Німеччині, США, Франції. Там завданням цього предмету визначалося формування інформаційної культури та підготовка до життя в інформаційному суспільстві [3, с. 19].

ЮНЕСКО визначає медіаосвіту як навчання теорії та практики для використання сучасних мас-медіа, як частину специфічної галузі знань у

педагогічній теорії та практиці; медіаосвіту, при цьому, відрізняють від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших наук [1, с. 21].

В ЮНЕСКО переконані, що медіаосвіта – одне з основних основних прав людини на свободу самовираження та є знаряддям сприяння демократії. Саме тому медіаосвіту рекомендовано для запровадження в національні навчальні плани усіх країн, систему додаткової, неформальної та «пожиттєвої» освіти [3, с. 32].

Медіаосвіта, на думку цілого ряду вчених, – це дослідницький процес, що ґрунтується на основоположних концепціях, що здебільшого є аналітичними інструментами, а не альтернативним змістом. Ці ключові концепції включають: означення, асоціацію, жанр, відбір, невербальну комунікацію, мову медіа, природність та реальність, аудиторію, конструкцію, медіасприйняття, репрезентацію, код, кодування, декодування, сегментацію, виділення, сюжетну структуру, ідеологію, риторіку, промову, мову, суб'єктивність. Дослідник Л. Мастерман припускає, що медіаосвіта триває протягом усього життя людини і має на меті не просто критичне розуміння, а й критичну автономію [3, с. 33]. Схожими є судження американської дослідниці П. Офдерхейд, яка гадає, що медіаграмотність спрямована на розвиток у індивіда «критичної автономії щодо медіа. Головним у медіаграмотності є широкий спектр інформування в громадянській, соціальній, споживацькій сфері стосовно критичного сприйняття та творчості» [1, с. 33].

Відомий дослідник медіа Дж. Гербнер розглядав медіаосвіту як формування широкої коаліції «для розширення свободи та розмаїття комунікації, для розвитку критичного розуміння медіа як нового підходу до ліберальної освіти» [1, с. 46].

На сучасному етапі в Україні гостро постало питання медіаосвіти. Оскільки, як зауважує Г. Сагайдак, саме від інформації, яку ми отримуємо, залежить наше майбутнє, майбутнє нашої держави. Науковець стверджує, що оскільки процес отримання інформації є невід'ємною складовою нашого

життя, уже змалечку дитина змушена постійно сприймати інформацію – образи відображеного світу [4]

Загалом, слід зауважити, що розуміння медіаосвіти закордонними та вітчизняними педагогами суттєво відрізняється. Якщо на Заході наголос робиться на формуванні автономної від медіа особистості, то в Україні – на опануванні медіаобладнанням та використанні можливостей ЗМІ у навчальному процесі.

В результаті опрацювання педагогічної літератури ми дослідили педагогічний досвід таких вчителів.

Вчитель з наднових систем навчання та комунікації, середньої загальноосвітньої школи №77 I-III ступенів міста Дніпропетровська Ватковська Марина Григорівна запропонувала сформувані в учнів:

1) *медіаіммунітет* як спроможність протистояти агресивному медіасередовищу і зберігати відчуття психологічного благополуччя при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів у мережі Інтернет та інших системах медіа;

2) *рефлексію і критичне мислення* як психологічні механізми, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, культури спілкування у віртуальних спільнотах та соціальних мережах;

3) *здатність до медіаторчості* для компетентного і здорового особистісного самовираження, реалізації життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків у значущих для особистості реальних спільнотах;

4) *спеціалізовані аспекти медіакультури*: візуальну медіакультуру (сприймання кіно, телебачення), культуру комунікативної поведінки в Інтернеті, музичну медіакультуру, розвинені естетичні смаки щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіаарту тощо.

Вчитель початкових класів середньої загальноосвітньої школи № 108 I-III ступенів міста Дніпропетровська Піщанська Вікторія Миколаївна запропонувала основні принципи здійснення медіаосвіти:

1) *особистісний підхід* (медіа-освіта базується на актуальних медіапотребах споживачів інформації з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та соціально-психологічних особливостей, наявних медіауподобань і рівня сформованості медіакультури особистості та її найближчого соціального оточення);

2) *перманентне оновлення змісту* (зміст медіаосвіти постійно оновлюється відповідно до розвитку технологій, змін у системі засобів масової інформації мас-медіа, стану медіакультури суспільства та окремих його верств; використовуються актуальні інформаційні прецеденти, поточні новини, популярні в молодіжному середовищі комплексні медіафеномени; забезпечується баланс між актуальною сьогоденністю та історичними надбаннями);

3) *орієнтація на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій* (медіаосвіта спирається на передові досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіапедагогів, формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії суб'єктів медіаосвітніх процесів);

4) *пошанування національних традицій* (медіаосвіта базується на культурних традиціях народу, враховує національну та етнолінгвістичну специфіку медіапотреб її суб'єктів, забезпечуючи паритетність їхньої взаємодії і конструктивність діалогу);

5) *пріоритет морально-етичних цінностей* (медіаосвіта спрямована на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоїть жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісному ставленню особи до людей, суспільства, природи, мистецтва, праці і самої себе);

6) *громадянська спрямованість* (медіаосвіта сприяє розвитку в країні громадянського суспільства, спирається на потенціал громадських об'єднань і асоціацій, сприяє підвищенню політичної культури суспільства);

7) *естетична наснаженість* (медіаосвіта широко використовує кращі досягнення різних форм сучасного мистецтва та естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва, музики, художньої літератури, кіно, фольклорних практик, розвивається з урахуванням потенціалу існуючих у суспільстві загалом і на місцевому рівні інституцій та окремих проектів мистецького профілю);

8) *продуктивна мотивація* (формування продуктивної мотивації учасників медіа-освітнього процесу забезпечує поєднання акцентів на творчому сприйманні медіа і розвиткові здатності того, хто вчиться, створювати власну медіапродукцію, використовувати її на фестивалях, конкурсах, під час спілкування в соціальних мережах тощо).

Вчитель початкових класів та медіакультури Марганецької ЗОШ I-III ступенів № 2. Кожанова Антоніна Юріївна викладала курс «Сходінки до медіаграмотності» у 2014-2015 році у своїх третьокласників. Заняття проходили раз на тиждень по 40 хвилин (за рахунок варіативної частини). Прослухали курс 23 учні. У наступному році планується продовжити викладання в цьому класі та ще в 2-А. Працювала за програмою «Сходінки до медіаграмотності. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2 – 4 класів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин», підготовленою Академією української преси за підтримки програми У-Медіа. Після проходження курсу учні зрозуміли штучність медіа, навчилися визначати героїв та антигероїв, розвинули

критичне мислення, зрозуміли, що про один і той же матеріал можна розповісти по-різному, навчилися перевіряти отриману інформацію, під час читання власних підготовлених матеріалів обов'язково вказують джерело. Практично дітьми було створено: діафілми в паперовому та комп'ютерному варіантах, вони спробували себе в ролі ведучих на телебаченні, написали тексти для шкільної газети, власні комікси, казки, фотоальбоми, комп'ютерні презентації, рекламні плакати, власні мультики (в телефонах).

Вчитель початкових класів Балаклійської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Балаклійської районної ради Харківської області Летко Олена Вікторівна впроваджує елементи медіаосвітнього спрямування в навчально-виховний процес початкової школи, координує участь учнів 2-4х класів у медіа-конкурсах [2,с. 83].

Отже, в результаті дослідження педагогічного досвіду ми виявили що педагогами вивчаються основні принципи здійснення медіаосвіти, запроваджуються експериментальні курси та координується участь учнів у медіа-конкурсах, а отже успішно впроваджуються елементи медіаосвіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ / Дж. Брайант, С. Томпсон – М., СПб., К.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 430 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/koncepciya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упоряд. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна]. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
4. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления у студентов / А. В. Федоров – М.: Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 245 с.